

Foto: @oceancleanupgroup / Unsplash

DUURZAAMHEIDSBELEID

Plastic

asn impact investors

Inhoud

1 Inleiding 3
1.1 Definities 4

2 Visie 5
2.1 Onze langetermijnvisie 5
2.2 Initiatieve en commitments 6

3 Beleid 7
3.1 Grondstoffen 7
3.1.1 Fossiele (virgin) plastics 7
3.1.2 Biobased plastic en bio-afbreekbaar plastic 7
3.2 De gebruiksfase 8
3.2.1 Verpakkingen 9
3.2.2 Textiel 10
3.2.3 Cosmetica en verzorgingsproducten 12
3.2.4 Bouwmaterialen 12
3.2.5 Overige toepassingen 13
3.3 Na de gebruiksfase 14

ASN IMPACT INVESTORS

ASN Impact Investors is erop gericht dat de beleggingen in de ASN beleggingsfondsen passen in of bijdragen aan een wereld waar mensen veilig en gezond kunnen leven met oog voor de natuur. Nu en in de toekomst. Daartoe toetsen, selecteren en monitoren wij alle bedrijven, projecten en landen op basis van strikte duurzaamheidscriteria op het gebied van klimaat, biodiversiteit, mensenrechten, goed bestuur en dierenwelzijn, gericht op het verlagen van negatieve impact en het verhogen van positieve impact. Daarnaast zetten wij actief aandeelhouderschap in om die wereld sneller dichterbij te brengen. Meer informatie

Versie: 2.0
Datum vaststelling: maart 2024

1 Inleiding

Bijdragen aan een duurzamere samenleving: dat is wat we natreven. Dit doen we door te investeren met respect voor mens, dier en natuur. Op basis van de pijlers klimaat, biodiversiteit en mensenrechten beslissen we welke projecten we financieren en in welke bedrijven we beleggen. Het gaat hierbij om de volgende vragen:

- **Klimaat**: Hoe dragen onze financieringen en beleggingen bij aan bescherming van het klimaat?
- **Biodiversiteit**: Hoe gaan we via onze financieringen en beleggingen om met milieu en natuur?
- **Mensenrechten**: Hoe gaan we via onze financieringen en beleggingen om met mensen?

Dit beleidsstuk beschrijft de relatie tussen plastics en onze pijlers, onze visie op de productie en het gebruik van plastics en ons beleid voor de belangrijkste sectoren.

Veruit de meeste plastics worden gemaakt van fossiele bronnen zoals olie en gas. Het is goedkoop, gaat lang mee en kent erg veel toepassingen. Het wordt met name veel gebruikt als verpakkingsmateriaal. Hoewel plastic verpakkingen voordelen hebben, veroorzaakt ons veelvuldige plasticgebruik ook urgente problemen. Daarnaast wordt voor de productie van kleding en textiel gebruik gemaakt van synthetische stoffen zoals polyester, polyamide, acryl en elastaan, waarbij zowel tijdens het productieproces als tijdens de gebruiksfase microplastics vrijkomen. Ten slotte worden vaak microplastics toegevoegd aan verzorgingsproducten en cosmetica om de producten bepaalde gewenste eigenschappen te geven.

Plasticvervuiling en ongewenste vervuiling tijdens het productieproces van plastics zijn schadelijk voor de gezondheid van mensen, dieren en ecosystemen. De problemen rondom plastic raken aan alle drie de pijlers van ons duurzaamheidsbeleid:

- **Klimaat**: De overgrote meerderheid van de plastics worden gemaakt van fossiele grondstoffen, namelijk aardolie en -gas. Alle fasen van de levenscyclus van plastic, van olie- en gaswinning en raffinage tot de productie van polymeren en het verbranden na gebruik, gaan gepaard met hoge uitstoot van broeikasgassen[1]. Daarmee zijn plastics goed voor ongeveer 3,4% van de totale wereldwijde broeikasgasuitstoot[2].
- **Biodiversiteit**: Van de 8,3 miljard ton plastic die sinds 1950 is geproduceerd, is 79% op vuilstortplaatsen of in het milieu terecht gekomen[3]. Tussen 2000 en 2019 is de hoeveelheid plastic afval bijna verdubbeld en volgens de OESO zou deze hoeveelheid kunnen verdriedubbelen tegen 2060.[4] Plastic breekt in de natuur vrijwel niet af; het valt uiteen in steeds kleinere deeltjes (microplastics en nanoplastics), waardoor het kan ophopen in organismen en worden doorgegeven door de voedselketen. Plastic afval zorgt jaarlijks voor een geschatte schade aan ecosystemen van $75 miljard[5], waarvan $13 miljard aan zee-ecosystemen[6].
- **Mensenrechten**: Uit onderzoek blijkt dat microplastics diep in onze voedselsystemen zijn beland, inclusief in ons drinkwater. Ook worden plasticdeeltjes inmiddels vrijwel overal in het menselijk lichaam aangetroffen en is er steeds meer bewijs van de schadelijke gezondheidseffecten daarvan[7]. Bovendien worden aan plastic producten soms schadelijke stoffen toegevoegd. Bisfenol A (BPA)[8] en weekmakers worden ervan verdacht de hormoonhuishouding te verstoren.

Dit beleidsstuk is een aanvulling op de uitgangspunten zoals beschreven in de beleidsdocumenten SP Biodiversiteit en het SP Klimaat. Daarnaast heeft dit beleidsstuk raakvlakken met het beleidsstuk SSP Circulair Ondernemen[9].

1 Plastic-and-Climate-FINAL-2019.pdf (ciel.org); Plastic-Waste-Makers-Index-2023.pdf (minderoo.org)
2 Plastic leakage and greenhouse gas emissions are increasing - OECD
3 Plastics and the Environment – Geneva Environment Network
4 Global plastic waste set to almost triple by 2060, says OECD
5 https://www.duurzaamnieuws.nl/milieuschade-plastic-kost-jaarlijks-75-miljard-dollar/
6 Plastics and Biodiversity | Plastics and the Environment Series – Geneva Environment Network
7 Plasticenta: First evidence of microplastics in human placenta - ScienceDirect; https://www.who.int/water_sanitation_health/publications/microplastics-in-drinking-water/en/
8 BPA wordt al geweerd, maar er worden nog alternatieven gebruikt die (nog) niet uitgefaseerd worden zoals Bisfenol S (BPS) en Bisfenol F (BPF). Daarvan wordt gevreesd dat ze even schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid, omdat ze behoren tot eenzelfde chemische groep.
9 Zie voor deze documenten https://beleggingsfondsen.asnbank.nl/duurzame-keuzes.html

1.1 DEFINITIES

- **Plastic**: Kunststof, plastic in het Engels, is een uit fossiele grondstoffen (olie of gas) vervaardigd materiaal. Plastic is goedkoop, gaat relatief lang mee en kent erg veel toepassingen. Als plastic direct gemaakt is van fossiele grondstoffen, en dus niet eerder is gebruikt, spreekt men van virgin plastics.
- **Biobased plastic**: Plastics die worden geproduceerd van hernieuwbare grondstoffen zoals aardappels, maïs, rietsuiker of restproducten hiervan[10]. Om als biobased plastic aangemerkt te worden is een mix van hernieuwbare grondstoffen en fossiele grondstoffen toegestaan. De verhouding hiertussen is afhankelijk van de definitie en certificering. 'Biobased' zegt alleen iets over de oorsprong van het materiaal. Biobased plastic is dus niet per definitie biologisch afbreekbaar en kan in de afvalfase net zo schadelijk zijn als fossiel plastic.
- **Bio-afbreekbaar plastic**: Dit zijn plastics die zijn gemaakt van materiaal dat door bacteriën of schimmels biologisch afbreekbaar of composteerbaar is. De term zegt niets over de oorsprong van het materiaal. Bio-afbreekbaar plastic kan dus ook van fossiele materialen worden gemaakt. De huidige bio-afbreekbare plastics breken niet af in de natuur, maar alleen onder zeer specifieke omstandigheden waar de meeste afvalverwerkers nog niet op ingericht zijn.
- **Microplastic**: Plastic deeltjes kleiner dan vijf millimeter, die vaak te klein zijn om met het oog waar te nemen[11]. Ze komen indirect in het milieu terecht door het in kleine stukjes uit elkaar vallen van zwerfafval, of direct, omdat ze zijn toegevoegd aan verzorgingsproducten zoals tandpasta, zonnebrand en huidcrème en bij gebruik met het afvalwater wegspoelen. Daarnaast komen microplastics bij het wassen van synthetische vezels uit kleding en slijtstof van autobanden in het oppervlaktewater terecht.[12] De risico's voor mens en ecosysteem zijn nog grotendeels onbekend, maar microplastics zijn al op veel plekken in de voedselketen, in de lucht, en in het menselijk lichaam aangetroffen[13].

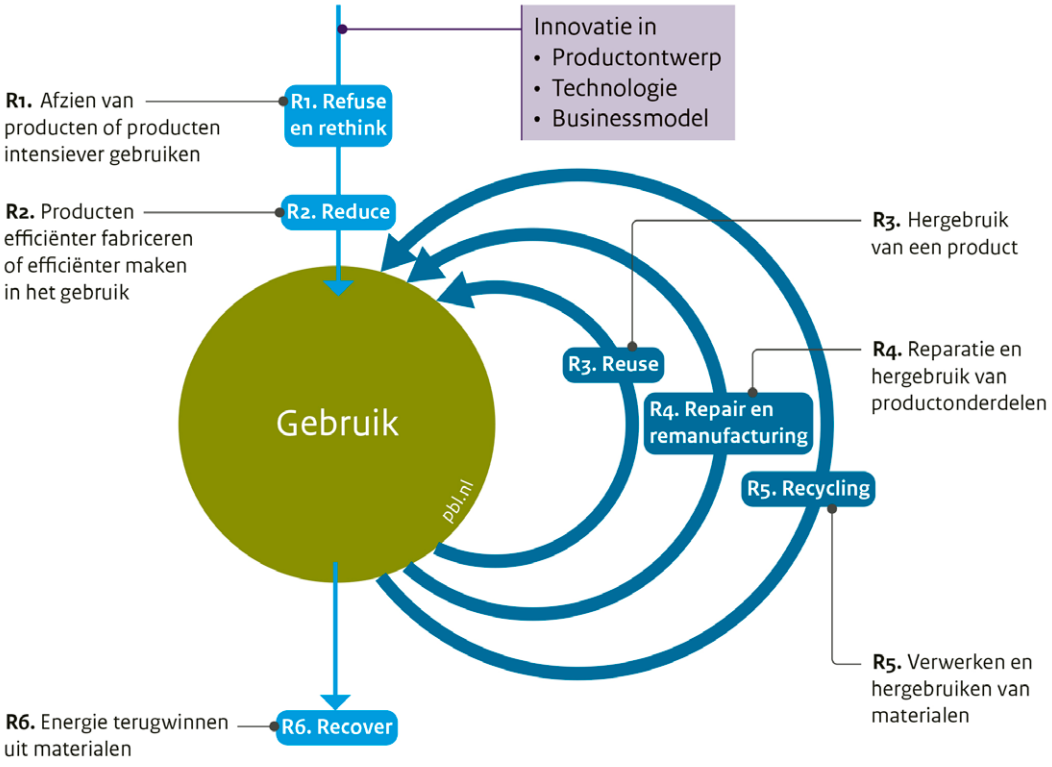
10 Wageningen UR, Bio-based and biodegradable plastics – Facts and Figures. Focus on food packaging in the Netherlands.
11 Microplastics en nanoplastics - WUR
12 https://www.plasticsoupfoundation.org/dossiers/microbeads-microplastics/
13 https://www.rivm.nl/microplastics; Microplastics are in our bodies. Here's why we don't know the health risks (sciencenews.org)

2 Visie

2.1 ONZE LANGETERMIJNVISIE

Onze visie op plastics is gebaseerd op de principes van de circulaire economie. Een circulaire economie is gericht op het langer in de productieketen houden van grondstoffen, door deze optimaal te gebruiken en zoveel mogelijk te hergebruiken (zie ook SSP Circulair Ondernemen).[14] Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) heeft een "R-ladder" uitgewerkt met daarin verschillende strategieën die gerangschikt zijn van meeste naar minste grondstoffenbesparing. De R-strategieën gaan van refuse, reduce, reuse, recycle tot recover.[15] Zie de afbeelding hieronder. Deze strategieën vallen zowel onder de verantwoordelijkheid van producenten als van consumenten. Consumenten kunnen verantwoordelijkheid nemen via de keuzes die ze in het dagelijks leven nemen. Desondanks ligt er volgens ons een grotere verantwoordelijkheid bij producenten. In onze visie is *Extended Producer Responsibility* (EPR) essentieel in de transitie naar een circulaire economie. Hierbij worden producenten verantwoordelijk gehouden voor het beheer van hun producten aan het einde van de levensduur.[16]

R-ladder met strategieën van circulariteit

Bron: PBL

Onze langetermijnvisie op plastics volgt dezelfde hiërarchie als weergegeven in de R-ladder. Wij willen allereerst toe naar een wereld waarin geen nieuwe fossiele plastics meer worden gemaakt. Bovendien voegen producenten geen microplastics meer toe aan hun producten (**refuse**). Bij het ontwerp van producten en verpakkingen willen we dat producenten verantwoordelijkheid nemen voor de gehele levenscyclus van het product. Bedrijven kijken kritisch naar of plastics überhaupt noodzakelijk zijn en passen waar mogelijk duurzamere alternatieven toe (**rethink**).

14 Rood & Hanemaaijer 2017, in Circulaire Economie in Kaart, Planbureau voor de Leefomgeving, pagina 19.
15 PBL, p. 22. https://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/pbl-2019-circulaire-economie-in-kaart-3401_0.pdf
16 wwf_15_basic_principles_2020_final_with_layout_1130.pdf (panda.org)

Waar het gebruik van plastics toch onontkoombaar is, zetten bedrijven in op een reductie van hun totale gebruik, bijvoorbeeld door efficiënter te verpakken (**reduce**). De nieuwe plastics die worden gebruikt worden bovendien vervaardigd uit volledig hernieuwbare bronnen (biobased) en zo veel mogelijk uit reststromen, zodat er geen concurrentie is met voedselproductie. Daarnaast zetten plasticproducenten in op het gebruik van materialen die bio-afbreekbaar zijn.

Bij het ontwerp van verpakkingen en producten willen we dat bedrijven ervoor zorgen dat het plastic hoogwaardig kan worden hergebruikt (**reuse**). Het gebruik van plastics voor eenmalig gebruik (single-use) wordt tot een minimum beperkt. Als een product of verpakking niet meer hergebruikt kan worden, volgt de lagere R-strategie recycling (**recycle**). Materialen worden zo lang mogelijk hoogwaardig gerecycled, zodat de waarde behouden blijft. Laagwaardige recycling wordt zo lang mogelijk uitgesteld en waar mogelijk vermeden. Recycling vindt plaats dicht bij de bron van het afval. Dit betekent dat afval niet langer verscheept wordt naar andere continenten. In onze langetermijnvisie zijn alle plastics van biologisch afbreekbaar of composteerbaar materiaal, om de verwerking van plastics tot nieuwe grondstoffen te vergemakkelijken. Hiervoor is het niet alleen belangrijk dat nieuwe productie- en verwerkingstechnologieën worden ontwikkeld en opgeschaald, maar ook dat er overal voldoende infrastructuur is voor inzameling, scheiding en verwerking.

De laagste optie in de R-ladder is het verbranden van plastic om zo energie terug te winnen (**recover**). Hierbij gaan grondstoffen verloren uit de cirkel, en komt CO_2 vrij vanwege de verbranding. In onze langetermijnvisie gebeurt dit nauwelijks meer.

Door het systematisch toepassen van de R-ladder op de gehele plasticketen wordt de productie en het gebruik van plastic teruggedrongen, blijven grondstoffen zo lang mogelijk circuleren en belandt er geen plastic meer in de natuur, ons voedsel en ons lichaam.

2.2 INITIATIEVE EN COMMITMENTS

Onze visie sluit onder andere aan bij die van de *Business Coalition for a Global Plastics Treaty*. Deze coalitie van bedrijven, financiële instellingen, waaronder ASN Impact Investors, en NGO's, onder leiding van de Ellen MacArthur Foundation, heeft een gezamenlijke visie opgesteld voor een bindend VN-verdrag om plastic vervuiling tegen te gaan. Het doel van dat verdrag is volgens de Business Coalition het creëren van een circulaire economie waarin plastic nooit afval of vervuiling wordt, en waarin de waarde van (plastic) producten en materialen in de economie behouden blijft. Om deze visie te realiseren richt de coalitie zich op de volgende onderwerpen:[17]

- **Reductie** van plasticproductie en –gebruik met een 'circulaire economie' aanpak;
- **Omloop** van alle plasticproducten die niet geëlimineerd kunnen worden;
- **Preventie** en **sanering** van resterende, moeilijk te verminderen, lekkage van micro- en macroplastics in het milieu.

Onze visie ondersteunt ook het Investor Statement over plastic van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) dat bedrijven oproept om:[18]

- De ontwikkeling van ambitieus plasticbeleid, zoals het VN plasticverdrag, actief te ondersteunen en niet via lobby te ondermijnen;
- In te zetten op een absolute vermindering van de productie en het gebruik van single-use plastic verpakkingsmateriaal, inclusief door het implementeren van hergebruikssystemen; en
- Het gebruik van gevaarlijke stoffen in de plasticketen (additieven) te identificeren, uit te faseren, en daar transparant over te rapporteren.

17 https://www.businessforplasticstreaty.org/vision-statement
18 https://www.vbdo.nl/en/2023/03/call-on-investors-sign-our-investor-statement-on-plastics/

3 Beleid

In de volgende paragrafen werken we ons beleid nader uit voor elke fase in de levenscyclus van plastic: de productiefase, de gebruiksfase, en de fase na het gebruik van het materiaal.

3.1 GRONDSTOFFEN

3.1.1 Fossiele (virgin) plastics

Veruit het meeste plastic wordt gemaakt van olie of gas[19]. Als plastic direct is gemaakt van fossiele grondstoffen, en dus niet eerder is gebruikt, spreekt men van virgin plastics. De winning van olie en gas gaat gepaard met veel uitstoot van broeikasgassen, vervuiling, en negatieve impact op biodiversiteit. Vervolgens worden olie of aardgas geraffineerd en verwerkt tot de grondstoffen voor plastics via een chemisch proces dat kraken wordt genoemd. Dit conversieproces is energie-intensief en gaat wederom gepaard met hoge CO_2-uitstoot.

Afweging

Vanwege de negatieve impact op klimaat, biodiversiteit en mensenrechten sluiten wij producenten van olie en gas uit[20]. Wij willen daarnaast toe naar volledig circulaire productie, gebruik en hergebruik van plastic. De productie van nieuwe virgin plastics past niet in die visie. Daarom mijden wij ook de bedrijven die opereren in de petrochemie. Dit zijn bedrijven die van ruwe olie de bulkstoffen voor de chemische sector maken, zoals ethyleen en polymeren, die worden gebruikt voor de productie van plastic. Concreet betekent dit:

- Wij investeren *niet* in olie-en gasbedrijven.
- Wij investeren *niet* in bedrijven die actief zijn in de petrochemiesector.

3.1.2 Biobased plastic en bio-afbreekbaar plastic

Bioplastics zijn in opkomst. Op dit moment zijn bioplastics goed voor minder dan één procent van de totale plasticproductie, maar de wereldwijde markt voor bioplastics wordt verwacht te verdrievoudigen tot 2027[21]. De term bioplastics is echter verwarrend, omdat het naar twee zeer verschillende materialen kan verwijzen. Het is daarom belangrijk om een onderscheid te maken tussen biobased plastics en bio-afbreekbare plastics.

Biobased plastics worden gemaakt uit hernieuwbare grondstoffen zoals aardappels, maïs, rietsuiker of restproducten hiervan[22]. Om als biobased plastic aangemerkt te worden is een mix van hernieuwbare grondstoffen en fossiele grondstoffen toegestaan. Verschillende certificeringsschema's hanteren verschillende minimumpercentages. 'Biobased' zegt alleen iets over de oorsprong van het materiaal. Biobased plastic is dus niet per definitie biologisch afbreekbaar en kan in de afvalfase net zo schadelijk zijn als fossiel plastic. De belangrijkste duurzaamheidsrisico's bij de productie van biobased plastic zijn concurrentie met voedingsgewassen en verandering van landgebruik. De productie van volledig biobased plastics gaat doorgaans wel gepaard met lagere uitstoot van broeikasgassen dan bij fossiel virgin plastic, omdat er geen fossiele grondstoffen voor hoeven te worden gewonnen[23].

Bio-afbreekbaar plastic is gemaakt van materiaal dat door bacteriën of schimmels biologisch afbreekbaar is. Daarnaast zijn er bioplastics die composteerbaar zijn. De term zegt niets over de oorsprong van het materiaal. Het is belangrijk te beseffen dat de huidige bio-afbreekbare plastics niet composteren of afbreken in de natuur: het composteren en afbreken gebeurt alleen onder zeer specifieke omstandigheden. Het is daarom ook geen oplossing voor het zwerfafvalprobleem[24]. Bovendien zijn veel afvalwerverkers nog niet ingericht op

19 P13, http://www3.weforum.org/docs/WEF_The_New_Plastics_Economy.pdf
20 Zie voor meer informatie ons klimaatbeleid.
21 Market – European Bioplastics e.V. (european-bioplastics.org)
22 Wageningen UR, Bio-based and biodegradable plastics – Facts and Figures. Focus on food packaging in the Netherlands.
23 Bioplastics offer carbon-cutting advantages but are no panacea | PNAS
24 https://www.milieucentraal.nl/minder-afval/verpakkingen/milieuvriendelijke-verpakking-kiezen/

het verwerken van biologisch afbreekbaar plastic. Hierdoor belandt biologisch afbreekbaar plastic vaak alsnog bij het restafval en wordt het verbrand.

Afweging
In een circulaire economie is geen ruimte voor nieuwe fossiele plastics. Biobased plastic kan in onze visie een alternatief zijn voor fossiel plastic, onder bepaalde voorwaarden. Het is ten eerste belangrijk dat bedrijven kritisch beoordelen of nieuwe plastics überhaupt noodzakelijk zijn (rethink en refuse), of dat er alternatieven zijn met een lagere milieu-impact. Bedrijven kunnen daarbij gebruik maken van een levens-cyclusanalyse (LCA). Ten tweede vinden we het belangrijk dat bedrijven inzetten op plastic dat langdurig gebruikt kan worden, geschikt is voor hergebruik en hoogwaardig gerecycled kan worden. Verder is het belangrijk dat bedrijven aan de volgende voorwaarden voldoen:

- Het materiaal volledig wordt gemaakt van hernieuwbare grondstoffen. Er wordt niet deels gebruik gemaakt van fossiele grondstoffen. Uitzondering hierop is recyclaat;
- De winning van grondstoffen concurreert niet met voedselproductie en is niet gelinkt aan verandering van landgebruik of ontbossing. Bedrijven kunnen daarbij bijvoorbeeld gebruik maken van de de Better Biomass (NTA8080) certificering[25].

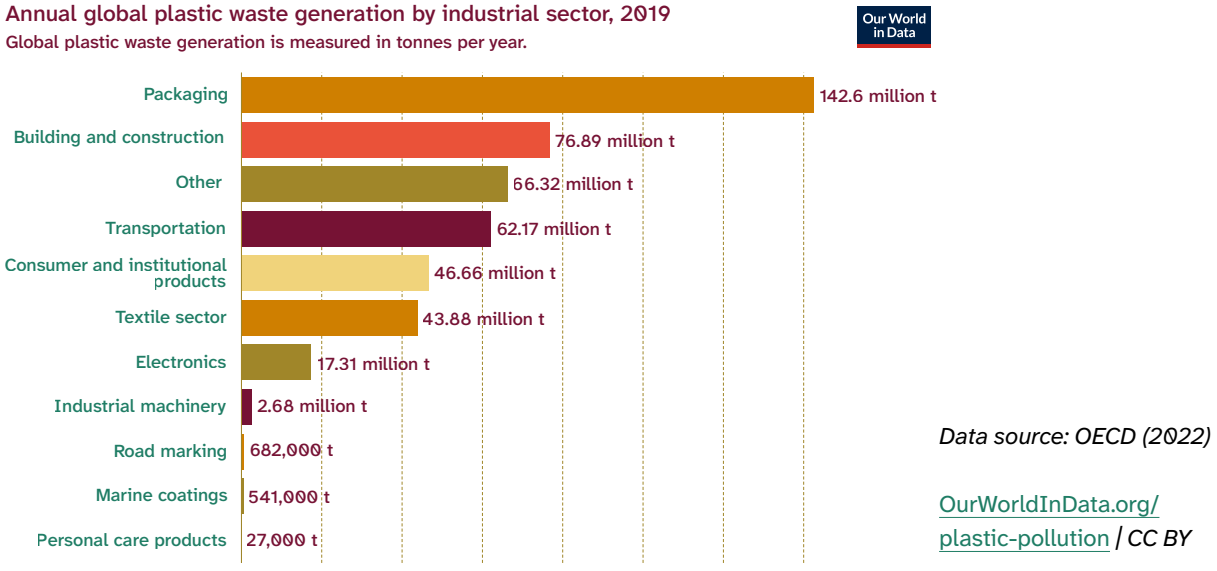
In onze langetermijnvisie zijn alle plastic producten die niet hergebruikt of (hoogwaardig) gerecycled kunnen worden in ieder geval biologisch afbreekbaar of composteerbaar, zodat de grondstoffen opnieuw gebruikt kunnen worden. De huidige infrastructuur voor de inzameling en verwerking van bio-afbreekbare plastics is echter nog niet voldoende ontwikkeld. Bovendien is het terugwinnen van grondstoffen op deze manier een lagere R-strategie dan bijvoorbeeld hergebruik (reuse) en bovenal reductie: wij zijn geen voorstander van het vervangen van de huidige productie van single-use plastic door bio-afbreekbare single-use plastics.

Concreet betekent dit:

- Wij investeren *niet* in de productie van bio-afbreekbaar of composteerbaar fossiel plastic;
- Wij kunnen *wel* investeren in installaties en infrastructuur om de inzameling en verwerking van bio-afbreekbaar plastic te verbeteren;
- Wij kunnen *wel* investeren in de productie van plastic dat zowel biobased als bio-afbreekbaar is, als voldaan is aan bovengenoemde voorwaarden.

3.2 DE GEBRUIKSFASE

Onderstaande afbeelding geeft een overzicht van de sectoren die het meeste plastic produceren.

Data source: OECD (2022)

OurWorldInData.org/plastic-pollution / *CC BY*

25 Zie ook onze criteria voor biomassa in het SSP Duurzame Energie.

De mate waarin deze sectoren uiteindelijk bijdragen aan plasticvervuiling hangt niet alleen af van de totale primaire productie, maar ook van de lengte van de levencyclus van de producten. Zo gaan plastic producten in de bouw, zoals isolatiemateriaal, veel langer mee dan *single-use* verpakkingsmateriaal.

Ons beleid voor plasticverbruikers spitst zich daarom toe op de volgende toepassingen: verpakkingen, textiel, cosmetica, bouwmaterialen en overig. Binnen de sector Consumer & Institutional Products ligt onze focus op cosmetica en verzorgingsproducten, omdat in die subsector veel plastics aan producten worden toegevoegd in de vorm van microplastics.

3.2.1 Verpakkingen

Verpakkingen zijn veruit de grootste bijdrager aan wereldwijde plasticvervuiling. Plastic verpakkingen zijn populair omdat ze goedkoop zijn en bovendien in verschillende soorten en maten en zowel doorzichtig als gekleurd geproduceerd kunnen worden. Bovendien is plastic licht van gewicht en beschermt het de verpakte producten tegen bacteriën, stof, vocht en beschadigingen.

In sommige gevallen zijn plastic verpakkingen voor eenmalig gebruik noodzakelijk. Voorbeelden van noodzakelijk plasticgebruik zijn steriel verpakte zorgproducten, vacuümverpakkingen en andere levensduur-verlengende verpakkingen van levensmiddelen. In de praktijk worden plastics echter ook gebruikt wanneer dat niet noodzakelijk is. Voorgesneden producten vergen bijvoorbeeld doorgaans meer plastic, doordat de natuurlijke vruchtbescherming, de schil, wordt vervangen door plastic. Ook worden biologische en gangbare producten nu nog vaak van elkaar onderscheiden d.m.v. plastic verpakkingen, terwijl dit door markeringen op het product zelf zou kunnen worden vermeden.

Afweging

Wij willen dat de verpakkingsindustrie bijdraagt aan het oplossen van het plasticprobleem en het creëren van een circulaire economie. Onze visie is gebaseerd op de R-ladder, ons beleid voor circulaire economie, en het principe van *extended producer responsibility* (EPR). Op termijn willen we dat alle fossiele plastic verpakkingen ofwel vervangen zijn door andere, minder belastende materialen, die ofwel ontworpen zijn voor hergebruik, geproduceerd van gerecyclede of biobased materialen, eenvoudig te recyclen of te composteren zijn, en geen gevaarlijke stoffen bevatten.

Ten eerste verwachten we daarom van bedrijven dat ze hun totale gebruik van plastic verpakkingen verminderen. Vermindering van plasticgebruik remt de vraag naar grondstoffen en leidt daarmee tot meer milieuwinst dan recyclen. Bovendien hoeft er bij vermindering van plasticgebruik sowieso minder gerecycled te worden, omdat er minder primaire productie is.

Bedrijven kunnen hun totale plasticgebruik op verschillende manieren verminderen. Het is bovenal belangrijk dat bedrijven de noodzaak van plastic verpakkingen heroverwegen en waar mogelijk alternatieven overwegen. Via een levenscyclusanalyse kunnen bedrijven de milieu-impact van verschillende soorten materialen vergelijken en hun verpakkingsmaterialen daarop baseren. Bedrijven kunnen hun totale plasticgebruik ook verminderen door zich te richten op plastic verpakkingen die langdurig en meermalig opnieuw gebruikt kunnen worden en door het gebruik van single-use plastics uit te faseren. Verder kunnen bedrijven hun plasticgebruik terugdringen door het gebruik van kleinere en lichtere verpakkingen.

Ten tweede verwachten we van bedrijven dat ze hun afhankelijkheid van fossiele plastics verminderen. Bedrijven kunnen bijvoorbeeld het aandeel gerecyled plastic of bioplastic in hun verpakkingen vergroten. Het is hierbij van belang dat bedrijven voorkomen dat er gevaarlijke stoffen in de gebruikte verpakking zitten. Op termijn willen we dat alle plastic verpakkingen van hernieuwbare of gerecyclede materialen worden gemaakt.

Ten derde verwachten we van bedrijven dat ze zorgen dat verpakkingen zo lang mogelijk in gebruik blijven en na gebruik eenvoudig verwerkt kunnen worden. Bedrijven kunnen dit bovenal doen door in te zetten op hergebruik: als er plastic verpakkingsmateriaal wordt gebruikt willen we dat dit zo ontworpen is dat het

langdurig en meermalig kan worden hergebruikt. Verder kunnen bedrijven scheiding en recycling vergemakkelijken door in hun verpakkingen één soort plastic te gebruiken, duidelijke wegwerpinstructies te geven, geen kleuren toe te voegen en geen weekmakers te gebruiken. Tot slot is het gebruik van bio-afbreekbaar en composteerbaar op zich aan te moedigen, maar heeft het op dit moment nog weinig toegevoegde waarde, omdat de infrastructuur voor verwerking van bio-afbreekbare plastics nog onvoldoende is.

Ten vierde moedigen we bedrijven aan om transparant te rapporteren over hun ambities, hun gebruik van plastic verpakkingen, de soorten gebruikt plastic, en het aandeel biobased en gerecycled plastic.

Absolute criteria
Ten aanzien van bedrijven die plastic verpakkingen *produceren*:
- We investeren *niet* in bedrijven die plastic verpakkingen maken voor eenmalig gebruik, tenzij noodzakelijkheid en onvervangbaarheid zijn aangetoond of LCA's laten zien dat het gebruik van plastic de minste milieubelasting oplevert;
- We kunnen *wel* investeren in bedrijven die plastic verpakkingen produceren die herbruikbaar zijn en/of die doelstellingen hebben om het aandeel biobased of gerecycled plastic in hun producten te vergroten;

Van grote bedrijven die veel plastic verpakkingen *gebruiken*, verwachten we verder in ieder geval dat ze:[26]
- Transparant rapporteren over hun totale gebruik of productie van plastic verpakkingen, inclusief in de waardeketen;
- Het bedrijf heeft doelstellingen voor verbeteren recyclebaarheid, bio-afbreekbaarheid en/of composteerbaarheid, en/of het aandeel gerecycled en/of biobased plastics. Het is bijvoorbeeld aangesloten bij de *Business Coalition for a Global Plastics Treaty* of de *Global Commitment on Plastics* van de Ellen McArthur Foundation, of een vergelijkbaar initatief.

Relatieve criteria
Bij bedrijven die plastic verpakkingen *produceren*, hebben we een voorkeur voor bedrijven die:
- Transparant rapporteren over hun totale gebruik of productie van plastic verpakkingen, inclusief in de waardeketen;
- Doelstellingen formuleren om plastic verpakkingen voor eenmalig gebruik uit te faseren.

Wij hebben verder een voorkeur voor bedrijven die:
- Het nut en de noodzaak van het gebruik van plastics voor hun verpakkingen heroverwegen, en waar nodig actief op zoek gaan naar alternatieven;
- Zich aansluiten bij een sectorinitiatief rondom plasticverbruik, zoals de Business Coalition for a Global Plastics Treaty of de Global Commitment on Plastics van de Ellen McArthur Foundation, of vergelijkbaar;
- De milieubelasting van verschillende soorten verpakkingsmateriaal meenemen in hun keuze voor verpakkingen;
- Doelstellingen formuleren om plastic verpakkingen voor eenmalig gebruik uit te faseren. Inzetten op herbruikbare verpakkingen;
- Doelstellingen hebben om het aandeel biobased en/of gerecycled plastic in hun verpakkingsmateriaal te vergroten;
- Zorg dragen dat verpakkingen eenvoudig gerecycled kunnen worden.
- Transparant zijn naar consumenten over het type plastic dat voor verpakkingen is gebruikt, gebruikmakend van erkende certificeringssystemen;
- Verpakkingen voorzien van heldere wegwerpinstructies.

3.2.2 Textiel
Synthetische textielvezels (zoals polyester, acryl, nylon en elastaan) worden gebruikt voor het produceren van kleding, handdoeken, beddengoed, tapijten, maar ook voor bijvoorbeeld de productie van veiligheidsgordels. De wereldwijde consumptie van synthetische vezels is sinds 1940 toegenomen van een paar duizend ton tot

26 Onder grote bedrijven verstaan we bedrijven met een marktkapitalisatie van meer dan EUR 4 miljard.

60 miljoen ton in 2018 en de consumptie ervan blijft toenemen. Sinds eind jaren negentig is het gebruik van polyester voor de productie van textiel groter dan het gebruik van katoen[27]. Inmiddels is 69% van de kleding in ieder geval deels gemaakt van synthetische vezels[28].

Een groot probleem bij de gehele levenscyclus van synthetisch textiel is het vrijkomen van microplastics. Zowel bij de productie van de vezels en stoffen als bij het wassen ervan in de gebruiksfase en aan het einde van de cyclus op de vuilstort, bij verbranding of recycling. Naar schatting komt 200.000 tot 500.000 ton aan microplastics van textiel jaarlijks in zee-ecosystemen terecht[29]. Van alle microplastics in de zeeën en oceanen is 30 procent afkomstig van synthetische kleding[30]. Microplastics zijn klein en nauwelijks zichtbaar, maar kunnen grote consequenties hebben voor ecosystemen omdat ze aanwezig zijn in het water, in de grond en in de lucht. Mensen krijgen microplastics binnen via de lucht en drinkwater, en microplastics in zee komen via bijvoorbeeld mosselen en vis in voedselsystemen terecht[31]. Omdat microplastics al vrijkomen tijdens het productieproces, lopen met name werknemers in de textielindustrie grotere gezondheidsrisico's. De Plastic Soup Foundation concludeert in een rapport op basis van honderden wetenschappelijke artikelen dat synthetisch materiaal darmaandoeningen en chronische longontstekingen veroorzaakt bij mensen die in de textielindustrie werken[32].

Een ander probleem is dat kledingfabrikanten vaak gebruik maken van verschillende soorten (synthetische) vezels in hetzelfde product. Dat maakt het recyclen van kleding veel moeilijker en vaak zelfs onmogelijk: de verschillende soorten vezels kunnen vaak niet goed worden gescheiden en voor sommige soorten synthetische vezels, zoals elastaan, bestaan überhaupt nog geen goede recyclemethoden. Verder ligt ook greenwashing op de loer: kledingfabrikanten maken regelmatig claims over hun gebruik van gerecyclede materialen. In veel gevallen gaat het echter om gebruikte PET-flessen waar textielvezels van worden gemaakt. Volgens critici is dit in feite downcycling en geen recycling, omdat PET-flessen meermaals goed hergebruikt kunnen worden en hoogwaardig kunnen worden gerecycled[33].

De Europese Commissie is van plan om de verschillende fasen van de levenscyclus waarin synthetische vezels in het milieu vrijkomen aan te pakken. Zo worden ontwerpvereisten voorgesteld die ervoor moeten zorgen dat er, door het anders weven of breien van polyester garen, minder plastics vrijkomen. Daarnaast zullen maatregelen gericht zijn op productieprocessen, voorwassen en afvangen in industriële productiefaciliteiten (omdat de grootste hoeveelheid microplastics bij de eerste paar wasbeurten vrijkomt) en de bevordering van innovatieve materialen[34].

Relatieve criteria
In de eerste plaats verwachten we van bedrijven dat ze het gebruik van plastic voor textielvezels heroverwegen en inzetten op hernieuwbare, biobased textielvezels. We verwachten daarnaast van bedrijven dat ze rekening houden met het ontstaan van microplastics in de gebruiksfase.

We verwachten van bedrijven die kleding en textiel produceren dat ze verantwoordelijkheid nemen voor het verminderen van microplastic afval door:[35]

- Transparant rapporteren over hun totale gebruik van plastic, inclusief in de waardeketen;
- Zoveel mogelijk gebruik maken van natuurlijke en slijtvaste materialen en het gebruik van fossiele grondstoffen terugdringen;
- Gebruik te maken van de best beschikbare technieken (BBT) om het vrijkomen van synthetische microvezels bij het productieproces te voorkomen;

27 https://www.eea.europa.eu/themes/waste/resource-efficiency/plastic-in-textiles-towards-a
28 https://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2021/07/SyntheticsAnonymous_FinalWeb.pdf
29 https://www.eea.europa.eu/themes/waste/resource-efficiency/plastic-in-textiles-towards-a
30 Het bewijs stapelt zich op: het plastic in onze kleding maakt ons ziek (trouw.nl)
31 https://www.rivm.nl/en/microplastics
32 https://www.plasticsoupfoundation.org/wp-content/uploads/2022/10/Do-clothes-make-us-sick-Fashion-fibers-and-human-health-PSF2022-.pdf
33 https://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2021/07/SyntheticsAnonymous_FinalWeb.pdf
34 https://d66.nl/wp-content/uploads/2022/11/D66_initiatiefnota_duurzamekleding_november2022-1.pdf
35 Our clothes shed microfibres – here's what we can do... : Fashion Revolution

- Kledingstukken voor te wassen om het vrijkomen van microplastics tijdens de vroege gebruiksfase te voorkomen en af te vangen (de meeste microplastics komen vrij tijdens de eerste wasbeurten);
- Tijdens de ontwerpfase rekening te houden met de recyclebaarheid van kleding en textiel, bijvoorbeeld door het mixen van verschillende soorten vezels terug te dringen;
- Bij recycling in te zetten op een gesloten kringloop van vezel-naar-vezel recycling van kleding, in plaats van het *downcyclen* van herbruikbare of hoogwaardige materialen van buiten de textielkringloop.

3.2.3 Cosmetica en verzorgingsproducten

Uit een rapport van The Plastic Soup Foundation (PSF) blijkt dat er in Europa elk jaar ongeveer 3800 ton aan microplastics in het milieu terecht komt door het gebruik van cosmetica en verzorgingsproducten. PSF heeft daarnaast onderzoek gedaan naar meer dan 7000 producten van 10 populaire merken (waaronder Unilever, L'Oréal en Beiersdorf) en concudeerde dat 9 van de 10 producten van deze merken microplastics bevatten.[36] In de context van cosmetica en verzorgingsproducten wordt vaak gesproken over 'microbeads'. Microbeads zijn zichtbare deeltjes plastic die kleiner zijn dan 5mm. Microbeads worden bewust toegevoegd aan onder andere scrub- en peelingproducten die je van je lichaam afwast en zo in het milieu terecht komen. Cosmetica en verzorgingsproducten kunnen ook andere plastic ingrediënten dan microbeads bevatten die aan bijvoorbeeld shampoo, huidcrèmes, en make-up worden toegevoegd. Deze microplastics zorgen ervoor dat de dikte, het uiterlijk en de stabiliteit van het product gereguleerd kunnen worden. Microplastics worden zelfs gebruikt als glitters in make-up.[37]

Door het gebruik van microplastics in cosmetica kunnen deze stoffen ook direct in het lichaam terechtkomen. Met name het inademen van poeders of glitters en het doorslikken van bijvoorbeeld tandpasta's of crèmes vormen hierbij gezondheidsrisico's. De smeerbaarheid of het uiterlijk van een cosmeticaproduct zou van ondergeschikt belang moeten zijn ten opzichte van de consumentenveiligheid. Het gebruik van microplastics in cosmeticaproducten zou daarom vermeden moeten worden.

Absolute criteria

We verwachten van bedrijven die cosmetica en verzorgingsproducten produceren dat ze verantwoordelijkheid nemen voor het verminderen van alle vormen van microplastics (microbeads, nanoplastics, in water oplosbare, vloeibare en biologisch afbreekbare polymeren) in hun producten door[38]:

- Te werken aan producten met een volledig bio-afbreekbare samenstelling, vrij van synthetische polymeren;
- Transparant te zijn over het bewust toevoegen van microplastics aan producten door hierover te rapporteren;
- Een aan tijd gebonden plan en doelen te ontwikkelen voor het uitfaseren van het gebruik van microplastics.

3.2.4 Bouwmaterialen

Momenteel zijn plastics nog veelgebruikte bouw- en isolatiematerialen. Dit kan een nuttige toepassing zijn omdat het plastic dan voor langere tijd in het gebouw wordt vastgelegd. Ook biedt dit een mogelijkheid om gerecyclede materialen op een nuttige manier te verwerken. Het probleem is echter dat er fossiele broeikasgassen bij de productie van de materialen vrijkomen en dat ze verweren tot microplastics, waardoor ze toch in het milieu kunnen belanden. In veel gevallen zijn er goede alternatieven voor plastic beschikbaar die een lagere milieubelasting hebben. Biobased materialen zouden bij deze toepassingen als vervanging kunnen dienen. Het voordeel daarvan is dat de koolstof, gedurende de levensduur van de gebouwen, uit de atmosfeer wordt vastgelegd. Daardoor is er sprake van (tijdelijke) negatieve CO_2-emissies[39]. Bovendien vermindert biobased bouwen de negatieve invloed op de directe omgeving doordat fragmenten, die tijdens de bouw in het milieu terechtkomen, direct kunnen afbreken. Wanneer er toch gekozen wordt voor de toepassing van plastics in de bouw, dan moeten deze na afloop minimaal hergebruikt of gerecycled kunnen worden.

36 Plastic-TheHiddenBeautyIngredients.pdf (beatthemicrobead.org)
37 https://echa.europa.eu/hot-topics/microplastics
38 https://www.beatthemicrobead.org/wp-content/uploads/2022/06/Plastic-TheHiddenBeautyIngredients.pdf
39 Wat is biobased bouwen? | Projecten | College van Rijksadviseurs

Er kunnen stoffen, zoals weekmakers, worden toegevoegd aan plastics om het bepaalde gewenste eigenschappen te geven. Het is afhankelijk van de toepassing of, en in welke mate, deze stoffen mogen worden toegevoegd. Duidelijk is wel dat dit soort toevoegingen na verloop van tijd kunnen vrijkomen uit het plastic en zo kunnen vervliegen. Dit kan schadelijke gevolgen hebben voor gezondheid en milieu.

Afweging
De problemen met plasticgebruik in bouwmaterialen zijn in onze optiek minder acuut dan in sommige andere toepassingen, omdat het materiaal voor langere tijd wordt vastgelegd. Feit is echter wel dat er in veel gevallen alternatieve materialen beschikbaar zijn die een lagere milieubelasting hebben, of zelfs tot negatieve emissies leiden (bijvoorbeeld bij biobased materialen). Onder voorwaarde dat er geen betere alternatieven zijn, dat het materiaal eenvoudig hergebruikt of gerecycled kan worden, en dat er geen schadelijke stoffen worden toegevoegd, is het gebruik van gerecycled plastic in bouwmaterialen een goede optie om gebruikt plastic een nuttige, langdurige toepassing te geven. Daarbij moet wel worden voorkomen dat er tijdens de toepassing microplastics vrijkomen door slijtage.

Absolute criteria
De toepassing van virgin plastics in de bouw willen we waar mogelijk voorkomen. We verwachten dat bedrijven rekening houden met de gevolgen van toepassing en dat ze alternatieven overwegen, bijvoorbeeld door middel van LCA's.

We willen geen projectfinanciering verlenen aan de productie van bouwmaterialen waarbij het aandeel virgin plastics hoger is dan 5%.

Bij financiering van bouwprojecten willen we dat het gebruik van plastics wordt heroverwogen en dat men gebruikmaakt van een LCA.

Relatieve criteria
Van beursgenoteerde bedrijven in de bouwsector waar we in beleggen verwachten we dat ze verantwoordelijkheid nemen voor het verminderen van plasticgebruik door:
- Transparant rapporteren over hun totale gebruik van plastic, inclusief in de waardeketen;
- Doelstellingen te hebben om het aandeel biobased materialen te vergroten;
- Doelstellingen te hebben om het aandeel gerecyclede materialen te vergroten;
- Te zorgen dat plastics na gebruik minimaal hergebruikt of gerecycled kunnen worden (minimaal R5);
- Producten te testen op het vrijkomen van microplastics door slijtage; en
- Het gebruik van schadelijke additieven te vermijden.

3.2.5 Overige toepassingen

Geneesmiddelen
Sommige geneesmiddelen bevatten microplastics. Deze stoffen bevorderen de oplosbaarheid of worden bijvoorbeeld gebruikt als emulgator. Gebruik van dergelijke middelen kan ervoor zorgen dat de microplastics in het lichaam belanden. Het is nog onduidelijk wat de langetermijngevolgen van deze toepassing zijn voor de volksgezondheid. De strengere EU-wetgeving m.b.t. het gebruik van microplastics zal vooralsnog niet gaan gelden voor de toepassing in geneesmiddelen[40]. Geneesmiddelfabrikanten hebben dus zelf de verantwoordelijkheid om zorgvuldig met het gebruik van microplastics om te springen.

Relatieve criteria
De toepassing van microplastics in geneesmiddelen willen we zoveel mogelijk voorkomen. We verwachten dat bedrijven rekening houden met de gevolgen van toepassing en dat ze alternatieven overwegen.

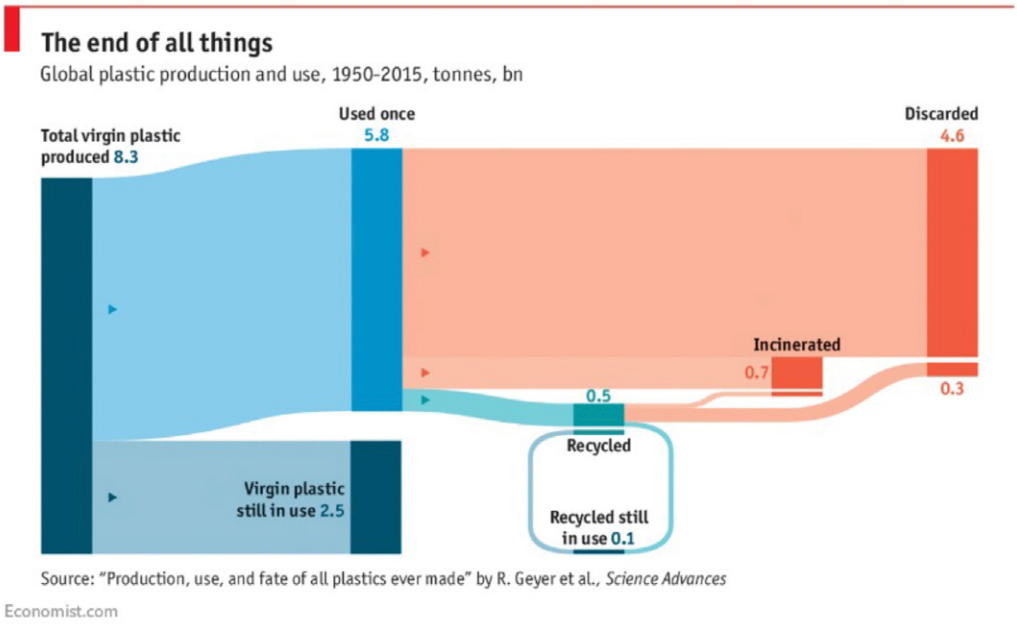
40 https://www.rivm.nl/microplastics/europees-voorstel-voor-verbod-op-microplastics-in-producten#:~:text=Voor%20sommige%20toepassingen%20van%20microplastics,van%20microplastics%20in%20deze%20producten

We verwachten van geneesmiddelenproducenten dat ze verantwoordelijkheid nemen voor het verminderen van microplasticgebruik door:

- Doelstellingen te formuleren over het vervangen van microplastics door alternatieve materialen;
- Transparant te zijn over het bewust toevoegen van microplastics aan producten door dit duidelijk te vermelden;
- Rekening te houden met de gezondheidseffecten van het gebruik van microplastics in geneesmiddelen.

3.3 NA DE GEBRUIKSFASE

Onze 'plasticverslaving' heeft tussen 1950 en 2015 een afvalberg van 8,3 miljard ton veroorzaakt. De onderstaande grafiek laat zien dat de overgrote meerderheid slechts één keer is gebruikt en daarna is gestort. Een minderheid is hergebruikt of nog steeds in gebruik, en slechts een marginaal deel is gerecycled. De meerderheid van het gerecyclede plastic is inmiddels ook gestort of verbrand.

Afweging

Voor onze investeringen houden wij de volgorde van de R-ladder aan. Dit betekent dat hogere R-strategieën altijd onze voorkeur hebben. Lagere R-strategieën worden dus alleen overwogen wanneer hogere R-strategieën niet realistisch zijn.

Na de gebruiksfase van plastic zijn er doorgaans de volgende opties:

- **Hergebruik en reparatie (R3 en R4)**: Plastic kan in veel gevallen worden hergebruikt. Wij zijn er sterk voorstander van dat plastic producten eenmaal in circulatie zoveel en zovaak mogelijk kunnen worden hergebruikt. Het is van belang dat producenten hier al in de ontwerpfase rekening mee houden.
- **Recycling (R5)**: Bij recycling wordt plastic bewerkt zodat het als grondstof voor een nieuw product gebruikt kan worden. Recyclaat is nu nog vaak duurder dan virgin plastics, vanwege de kosten voor inzameling, sortering en recycling. Ook zien producenten recyclaat niet als gelijkwaardig, bijvoorbeeld door kleurverschil en een lagere kwaliteit. Recyclaat bevat bovendien vaak ook hogere concentraties gevaarlijke stoffen dan virgin plastic[41]. Recycling is daarom alleen een oplossing wanneer hergebruik geen optie meer is en wanneer de veiligheid van het product aangetoond kan worden.
- **Afbraak en compostering**: In onze langetermijnvisie zijn alle plastics van biologisch afbreekbaar of composteerbaar materiaal. Op dit moment is het aandeel bio-afbreekbare en composteerbare plastics nog een zeer kleine minderheid van de totale hoeveelheid plastics. Bovendien kunnen deze soorten

41 https://www.greenpeace.org/usa/wp-content/uploads/2023/05/GreenpeaceUSA_ForeverToxic_ENG.pdf

plastics alleen worden afgebroken of gecomposteerd onder specifieke omstandigheden, waarvoor geavanceerde verwerkingsinstallaties nodig zijn. Enerzijds zal de technologie voor de productie van eenvoudig bio-afbreekbare en composteerbare plastics zich verder moeten ontwikkelen en opschalen (zie 3.1.2). Anderzijds zal de verwerkingsinfrastructuur voor bio-afbreekbare en composteerbare plastics verder moeten opgeschaald.
- **Energie-terugwinning (R6)**: Het terugwinnen van energie door plastic afval te verbranden is de laagste vorm van circulariteit op de R-ladder. Er gaan in dit proces grondstoffen verloren en er komt CO_2 vrij. Wij willen dat bedrijven dit tot een minimum beperken.
- **Stort**: Het storten van (plastic) afval past niet binnen onze visie van een circulaire economie. Hier willen wij niet aan bijdragen.

Een cruciale voorwaarde voor hergebruik, recycling en verwerking van plastic in lijn met de hiërarchie van de R-ladder is bovendien dat gebruikt plastic correct wordt ingezameld en gesorteerd. Statiegeld is een effectief middel om de inzameling van gebruikte plastic verpakkingen aan te moedigen. Het zorgt ervoor dat producenten ook na gebruik verantwoordelijk blijven voor hun verpakkingen, waardoor ze worden aangemoedigd zuinig met grondstoffen om te springen. De aparte inzameling vergemakkelijkt bovendien hergebruik van grondstoffen voor nieuwe verpakkingen en tegelijkertijd voorkomt het dat verpakkingen in het milieu terechtkomen. Het invoeren van statiegeldsystemen is de verantwoordelijkheid van overheden, maar wij verwachten van ondernemingen dat zij dergelijke maatregelen ondersteunen en er niet actief tegen lobbyen tegen de invoering ervan. Waar zulke systemen reeds bestaan is het belangrijk dat bedrijven er te goeder trouw aan meewerken en niet hun materiaalkeuze en productontwerp aanpassen om statiegeldsystemen te ontwijken.

Producenten en distributeurs van plastics hebben een verantwoordelijkheid in het voorkomen dat plastics in het milieu terechtkomen of verbrand worden. Dit houdt in dat de milieubelasting producten gedurende de gehele levenscyclus moeten worden meegewogen, dus ook na gebruik. Daarbij zullen deze bedrijven zorg moeten dragen voor de recyclebaarheid van hun product en inzameling na gebruik moeten aanmoedigen.

Absolute criteria
- We investeren *niet* in projecten waarbij plastic wordt gebruikt voor energieopwekking door verbranding (Recover (R6));
- We kunnen *wel* investeren in recyclingprojecten waarbij een LCA is uitgevoerd;
- We kunnen *wel* investeren in projecten om de capaciteit om plastic biologisch af te breken of te composteren te verbeteren of uit te breiden;
- We investeren *niet* in afvalverwerkingsbedrijven die meer dan 30% van hun (plastic) afval storten (landfill);
- We kunnen *wel* investeren in afvalverwerkingsbedrijven die de R-ladder volgen.

Relatieve criteria
Producenten en distributeurs van plastic producten hebben een verantwoordelijkheid in het voorkomen dat plastics in het milieu terechtkomen. We verwachten dat bedrijven inzameling en recycling van gebruikte verpakkingen mogelijk maken.

We verwachten van producenten dat ze hun verantwoordelijkheid nemen door:
- Mee te werken aan statiegeldsystemen en niet te lobbyen tegen de invoering daarvan;
- Zoveel mogelijk duurzame materialen te gebruiken;
- Te zorgen dat plastics na gebruik minimaal hergebruikt of gerecycled kunnen worden (minimaal R5);
- Waar mogelijk gerecyclede plastics te gebruiken;
- Producten te testen op het vrijkomen van microplastics door slijtage; en
- Het gebruik van additieven te vermijden.